

Маја Г. Баћић Ђосић*¹

Универзитет у Београду

Филолошки факултет

Катедра за неохеленске студије

О НЕКИМ ПРЕДЛОЗИМА У ГРАМАТИКАМА И ПРИРУЧНИЦИМА ЗА УЧЕЊЕ САВРЕМЕНОГ ГРЧКОГ ЈЕЗИКА КАО СТРАНОГ

У раду се анализира семантика предлога који у *савременом* грчком језику синтаксички одговарају акузативу, а користе се и уз генитив и номинатив. Предлози, као адеклинабилна врста речи имају ограничено лексичко значење, те се не могу употребљавати самостално, већ своје конкретно значење добијају у оквиру падежне синтагме. Будући да *савремени* грчки језик одликују четири падежа (номинатив, генитив, акузатив и вокатив), фокус овог рада биће на приказу предлога карактеристичних за употребу са акузативом, а који могу бити употребљени и са номинативом и генитивом. Најзад, анализом примера ексцерпираних из граматика и приручника за учење *савременог* грчког као страног који се користе у настави на Катедри за неохеленске студије Филолошког факултета БУ настојимо да укажемо на основне карактеристике одређених предлога и њихов значај у *савременом* грчком језику.

Кључне речи: савремени грчки језик, предлози, предлошко-падежне конструкције, семантика

1. Увод

Усвајање предлога другог/страног језика представља изузетно комплексну област у настави страних језика, с обзиром на то да они могу условити појаву како несигурности, тако и негативног трансфера са J1 на циљни. Искривање просторних, месних, временских и других односа није идентично у свим језицима, односно реализује се под различитим синтаксичко-семантичким условима, а конкретније различитим предлошко-падежним конструкцијама. Додатно, полисемија појединих предлога, као и различите могућности њихове употребе доприносе отежавању усвајања и њихове употребе у J2.

С тим у вези, од посебног је значаја посветити пажњу испитивању ове области, те указати на особености предлога, како би и стицање језичке комуникативне компетенције на J2 било олакшано, иако су предлози, како запажа Кликовац (KLIKOVAC 2006: 21), по традицији маргинално истраживачко подручје, које већи значај добија тек у оквиру когнитивне лингвистике². Свакако, „укрштање семантич-

* maja.bacic@fil.bg.ac.rs

2 Основни постулат ове гране лингвистике јесте да се језик мора проучавати као неодвојиви сегмент свих когнитивних способности појединца (перцепције, меморије и пажње), будући да језик као

ких и синтаксичких димензија предлога представља интересантан феномен, будући да их управо наведена карактеристика чини когнитивно захтевним када је реч о њиховом усвајању. Како би се одређена предлошко-падежна конструкција могла перципирати на прави начин неопходно је знати на какав однос предлог упућује (време, место, узрок, циљ, средство, друштво, сврха итд), као и на који начин именица која следи дефинише значење у контексту целокупне синтаксичке структуре“ (SAVIĆ, ANĐELKOVIĆ 2004: 416).

С обзиром на чињеницу да савремени грчки језик разликује четири падежа - номинатив, генитив, акузатив и вокатив, за разлику од класичног грчког³, који је поседовао и датив, управо предлози у овом језику, у различитим ситуацијама, имају главну улогу приликом конструисања великог броја односа у исказима, прецизирајући, притом, значења падежних облика.

Тежиште овог рада, дакле, биће на приказу семантике појединих предлога који синтаксички одговарају акузативу у *савременом* грчком језику, а који се употребљавају и са номинативом и генитивом. Конкретније, приказом наведених предлога, тј. дефинисањем њихових значења, заснованом на анализи примера ексцерпираних из граматика и приручника за учење савременог грчког језика као страног који се користе у настави на Катедри за неохеленске студије Филолошког факултета БУ на првој и другој години ОАС, тј. нивоима А1, А2 и Б1 у складу са ЗЕОЈ-ем, настојаћемо да укажемо на њихове значењске структуре, те на она места која студентима овог језика као страног могу бити проблематична.

2. Дефинисање предлога и о природи предлошког значења

Предлози представљају непунозначне, полисемичне, помоћне речи које своје значење заокружују у оквиру падежних синтагми, те се не могу посматрати као самостални реченични конституенти. Како се у литератури наводи (TRIJANDAFILIDIS 1995: 236; TZARTZANOS 1946: 162; STANOJČIĆ, POPOVIĆ 2011: 133; STEVANOVIĆ 1986: 379; KLIKOVAC 2006: 19; KRIJEZI 2012: 3; DIRVEN 1993: 73; CIOCIU-MUR 2008: 133), предлози се, традиционално, могу дефинисати као адеклинабилна врста речи која стоји испред падежних облика самосталних речи, те указује на различите релације у које оне ступају. Сличну дефиницију предлаже и Бугарски (BUGARSKI 1996: 13), посматрајући предлоге као релационе речи које „именице или њихове еквиваленте доводе у однос према појединим реченичним елементима или целим реченицама“.

Дефинишићи предлоге, поједини страни аутори (ARTS 2011: 74-77; KARTER, MEK KARTI 2006) више пажње посвећују конкретизацији наведених релација. Према њиховим тврдњама, предлози се употребљавају ради исказивања просторне везе (било дословне, било пренесеног значења) између два или више ентитета, затим временске везе између два догађаја, али и ради изражавања различитих релација апстрактног типа. Уколико се посматрају из традиционалне лингвистичке перспек-

систем није аутономан, у супротности са становиштем генеративне граматике Чомског (KROFT, KRUIZ 2004).

3 Под термином класични грчки језик подразумевамо атички дијалекат који је у употреби био у Атини у периоду 5-4. века п.н.е.

тиве, будући да чине једну релативно малу групу речи у односу на све остале, могу бити убројани и у затворену, тј. граматичку или функционалну класу речи. Ипак, ова група речи, иако сачињена од релативно ограниченог броја чланова (будући да не постоје продуктивни морфолошки процеси који би у великој мери довели до формирања нових предлога), може имати различите синтаксичке функције и семантичке улоге (AKSIĆ 2017: 13-14; LAJONS 1995; HADLSTON & PULUM 2002; SEN-DIZIJER 2006: 2). Додатно, треба истаћи и да се од осталих врста речи предлози разликују и по томе што их не карактерише време или број, али и због чињенице да се „детерминатори не могу наћи у позицији њиховог комплемента“ (AKSIĆ 2017: 14).

Како су предлози релационе речи, те како се њихова примарна улога тиче означавања односа падежних облика самосталних речи према другима у синтагми и реченици, потребно је имати увида и у наведене односе. Стога, Тејлор (TEJLOR 1993: 153) истиче да се у оквиру когнитивне лингвистике наведени однос посматра као асиметричан, будући да је једна компонента одабрана да буде у првом плану, док друга има улогу позадине, односно, референтне тачке. Дајући ближа појашњења у вези са наведеним Тејлоровим ставом Кликовац се позива на Талмијеву тврдњу (TALMI 1983: 232; у: KLIKOVAC 2007: 19-20) засновану на принципима гешталт психологије, чији је фокус на проучавању односа између фигуре (енг. *figure*) и основе (енг. *ground*)⁴ односно трајектора и оријентира, како их назива Лејкоф (LEJKOF 1987), или објекта локализације и локализатора, према ставу Кликовац (KLIKOVAC 2006: 20). Наиме, овде је фигура замишљена као мала, покретна и геометријски једноставнија (неретко као тачка), али и изразитија, док се на просторној сцени и у свести јавља касније. С друге стране, основа је већа, фиксирана, геометријски сложена, смештена у други план, али и раније постојећа како на сцени, тако и у свести. Конкретније, фигура представља тему у информативној структури исказа, док реч која је означава представља субјекат. Додатно, она реч која означава основу следи за предлогом, па из тог разлога и сама просторна сцена мора бити асиметрична.

Иако се, дакле, и у домаћој и у иностраној литератури може наћи незанемарљив број дефиниција предлога, треба имати на уму да прецизно одређивање предлошких значења није једноставно, будући да једна дефиниција не може одговорати свим значењима која они могу добити различитим употребама, док се, неретко, „предлог мора дефинисати самим собом“ (KLIKOVAC 2006: 7). Свакако, ове појаве се не односе само на предлоге, али су код њих у односу на друге врсте речи видљивије (KLIKOVAC 2006: 7). Ипак, уколико се тежи дефинисању њихових значења на најопштији начин може се рећи да предлози првенствено означавају просторну релацију између трајектора, оријентира и низа просторних референата (ZVARTS, VINTER 2000)⁵. Додатно, не треба заборавити ни да су предлози полисемичне речи, те да се из тог разлога у оквиру когнитивне лингвистике анализирају као речи чија су значења спојена конкретним значењским мрежама, те се, притом, сматрају независним од контекста, односно, похрањеним у семантичкој меморији локутора (AKSIĆ 2017:

4 Уместо појмова фигура и основа, односно, трајектор и оријентир, у литератури се могу срести и следећи: референт (*referent*) и релатум (*relatum*) (MILER, DŽONSON-LERD 1976) и примарни објекат (*primary object*) и секундарни објекат (*secondary object*) (TALMI 1983).

5 Даничић (DANIČIĆ 1858; у: KLIKOVAC 2006:9), такође указује на то да је просторно значење предлога и њихово основно значење.

19). С тим у вези, будући да су две основне физичке манифестације света с којима се човек среће предмети (тродимензионални ентитети) и материја (ентитети променљивог облика) (KLIKOVAC 2006: 41-43)⁶, не треба заборавити да су управо предлози ти који приликом преношења поруке неретко указују на њено конкретно значење.

3. Општа класификација предлога

Како запажа Сен Дизијер (SEN DIZIJER 2006: 2) „морфеме или афикси у појединим језицима света⁷ уместо предлога одређују односе међу реченичним конституентима, што указује на то да предлози имају специфичну улогу у целокупном лингвистичком механизму“. С тим у вези аутор предлаже класификацију ове врсте речи базирану на њиховој широј улози. Другим речима, указује на то да се на предлоге може гледати не само као на функционалну синтаксичку категорију, будући да су они неизоставни део предлошко-падежних конструкција и која је хијерархијски доминантнија у односу на именицу, већ као и на семантички везивни елемент између два ентитета (једног који претходи и другог који следи). Најзад, Сен Дизијер напомиње да се предлози могу посматрати и у својству лексичке категорије која импицира и категоријални (ниво структуре) и семантички одабир (ниво семантичког ограничења) (SEN DIZIJER 2006: 2).

Међутим, поједини страни аутори (KLOUZ 1975; LINDSTORMBERG 2010) се залажу за нешто конкретнију класификацију предлога, засновану на специфичним факторима, који се тичу било домена њихове употребе било њихових морфолошких особености. Тако, према подели коју предлаже Клоуз (KLOUZ 1975: 1-32), предлози се могу поделити на оне који означавају спацијалне, темпоралне и остале односе. С друге стране, према новијој Линдстормберговој класификацији (LINDSTORMBERG 2010: 4), предлози се, уопштено, деле на основу порекла, транзитивности, периода усвајања и учесталости употребе, док се на основу семантичких критеријума деле према:

1. геометријском значењу (енг. *geometrical meaning*), које се односи искључиво на просторне релације, односно удаљеност између трајектора и оријентира;
2. функционалном значењу (енг. *functional meaning*), које означава физички распоред ентитета, али и интеракцију појединца са спољним светом;
3. улози (енг. *role*).

Бавећи се истраживањима на тему семантике предлога, Квирк и др. (KVIRK, GRINBAUM i dr. 1985) говоре о њиховој семантичкој разноврсности, групишући их у две базичне категорије, прву која се односи на дословна просторна и временска значења предлога, и другу, која обухвата пренесена. Другим речима, сви предлози се у складу са наведеном категоризацијом деле на оне који означавају:

1. спацијалне релације (позиција у одређеној тачки или кретање у одређеном правцу);
2. темпоралне релације (временски тренутак, период, трајање);

6 Више о томе в. KLIKOVAC 2006:41-46.

7 Попут нпр. јапанског.

3. каузалност и сврху (узрок, разлог, мотив, циљ);
4. средство (начин, инструмент);
5. друштво;
6. подршку и супротност, и
7. друга предлошка значења (изузимање, додавање, негативни услов). (KVIRK, GRINBAUM i dr. 1985; у: AKSIĆ 2017:22).

Посматрајући предлоге са морфолошке тачке гледишта, Станојчић и Поповић (STANOJČIĆ, POPOVIĆ 2011) их деле на праве, тј. немотивисане речи и мотивисане. Немотивисани предлози представљају једну фонему или скуп више њих које поседују све карактеристике лексеме, док мотивисани, односно, неправни предлози, јесу они који су постали од других врста речи (STANOJČIĆ, POPOVIĆ 2011: 134). Међутим, наведени аутори додају да су функционално, као морфосинтаксичке речи, сви предлози једнаки.

3.1. Уопштено о предлозима у појединим граматикама савременог грчког језика

Када је реч о некој општој класификацији предлога у савременом грчком језику, једна од основних подела јеста она коју је предложио Тзартзанос (TZARTZANOS 1946: 162-163). Ослањајући се на улогу коју они имају у реченицама и синтагмама аутор у грчком језику предлаже поделу на праве и неправне. У складу са овом традиционалном поделом, у праве се убрајају сви они који стоје уз именске речи, али и учествују у творби сложеница, попут нпр. предлога *παρά/упркос*, мимо: *παρά τὸν νόμο/упркос закону*, *παράνομος*, *παράβαίνω*⁸. Другој категорији припадају они који стоје искључиво уз именске речи или прилоге, док не могу учествовати у творби сложеница, попут предлога *χωρίς/без*, *μέχρι/до* и сл. Прва категорија предлога потиче још из прото-индоевропског језика, где су првобитно имали улогу прилога, која је временом, процесом граматикализације⁹, измењена у *post-verbum* (LURAGI 2006: 1). За разлику од Тзартзаноса, Тријандафилидис (TRIJANDAFILIDIS 1995: 236) предлаже поделу предлога засновану на њиховим морфолошким карактеристикама, те их дели на:

1. једнословне (*με, σε, γα, ως, προς*);
2. двословне (*κατά, μετά, παρά, αντί, από, χωρίς, δίχως*) и
3. трословне (*ισαμε*).

Међутим, поред поделе на једнословне и двословне, засноване на морфолошким критеријумима, аутор истиче и посебну групу античких (грч. *αλαρχαισμένες*), чији су представници сви они предлози задржани из класичног грчког језика, а који се користе у формалном и академском дискурсу и стереотипним изразима (попут нпр. *δια, εκ/εξ, εν, επί, про, υπέρ, υπό, περί...*). На сличан начин предлоге кла-

⁸ Сви главни предлози у савременом грчком су једнословни или двословни, док предлози који припадају другој наведеној категорији могу бити двословни или вишесловни, примећује исти аутор (TZARTZANOS, 1946:162-163).

⁹ Под овим термином подразумева се процес током којег поједини језички елементи постају граматичке речи, али и на који начин настају и развијају се граматичке конструкције. Више о томе в. HOPER & TROGOT, 1993.

сификују и Демири-Продомиду и Камариану-Василиу (DEMIRI-PRODROMIDU, KAMARIANU-VASILIU 2002: 375), наглашавајући да предлози у *савременом* грчком језику могу бити једносложни, двосложни и антички. Дакле, класификације наведених аутора првенствено су засноване на морфолошким особеностима ове групе речи, док само делимично спомињу класификацију предлога базирану на њиховом пореклу. Ипак, прецизнијом поделом овог типа баве се Хатзисавидис и Хатзисавиду у граматици новијег датума¹⁰ (HATZISAVIDIS, HATZISAVIDU 2016). Конкретније, поред античких, односно учених предлога (грч. λόγιες προθέσεις), како их називају, у њиховој граматици може се срести и категорија заједничких предлога (грч. κοινές προθέσεις), попут αλό/од, γία/за, δίχως/без, ως/до, με/са и сл. У последњу групу убрајају се сви они који, према наведеним ауторима, имају изразито фреквентну употребу, поготово у свакодневном, неформалном дискурсу.

Поред основне поделе предлога, Тријандафилидис (TRIJANDAFILIDIS 1995: 237) запажа њихову једну веома битну карактеристику у *савременом* грчком, а која се тиче њихове функције. Другим речима, поред тога што предлози у грчком изражавају различите релације, велики број њих (нпр. μετά/након, προς/ка, κατά/према...) учествује и у синтези глагола и именских речи као прва компонента (нпр. μεταφέρω/пренети, προσθέτω/додати, καταθέτω/уложити). Такође, интересантно је запазити да у *савременом* грчком поједини предлози могу бити употребљавани и прилошки или као речце, док неретко предлозима могу бити еквивалентни и поједини прилози уз које, као друга компонента, стоје предлози ме/са, се/у или αλό/од. Конкретније, такви се предлози називају сложеним (нпр. μέσα се/унутар, έξω αλό/изван) (HATZISAVIDIS, HATZISAVIDU 2016; TRIJANDAFILIDIS 1995: 237; TZARTZANOS 1946: 162)¹¹.

4. Методологија истраживања

С обзиром на чињеницу да у настави *савременог* грчког језика као страног на Катедри за неохеленске студије настава предлога представља битну целину, циљ нашег рада јесте пружање приказа семантике оних предлога који се обрађују на првој и другој години основних академских студија, а конкретније на нивоима А1, А2 и Б1 у складу са ЗЕОЈ-ем. Пошто граматике које се користе у настави и које одговарају курикулумом дефинисаним исходима првенствено предлажу класификацију базирану на њиховим морфолошким особеностима, а затим и пореклу, битно је истаћи и поделу у складу са њиховим синтаксичким особинама. На овакву класификацију предлога утицала је чињеница да их студенти неохеленистике на почетним нивоима учења усвајају првенствено на основу њихових синтаксичких особености, односно, делећи их на оне који се употребљавају пре свега уз акузатив, а затим и генитив и номинатив. Управо из наведеног разлога, питање не само синтаксе, већ и семантике и прагматике предлога јесте изразито сложено, будући да овај ограничен број лексема има улогу да означи велики број односа (било у физичкој, било у ап-

10 Реч је о граматици Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας Α', Β', Γ' Γυμνασίου.

11 Слична појава запажа се и у српском језику где десупстантивни предлози (попут нпр. врх, осим, место, до) могу бити употребљени и уз прилоге са темпоралним значењем (од јуче, до синоћ...) (STEVANOVIĆ 1986: 379; DRAGIĆEVIĆ 2012).

страктној сфери).

Граматице *савременог* грчког језика које су послужиле као корпус (TRIJANDAFILIDIS 1995; CIOCIJU-MUR 2008; HATZISAVIDIS, HATZISAVIDU 2016; TZARTZANOS 1946)¹², било старијег, било новијег датума, као и уџбеник за учење савременог грчког језика као страног (DEMIRI-PRODRUMIDU, KAMARIANU-VASILIU 2002)¹³, не посвећују много пажње настави предлога, те их класификују на начине који су претходно истакнути. Но, будући да су предлози високо полисемичне речи, да поједини предлози имају идиосинкратичне особине, али и да учествују у грађењу великог броја фраза, метафоре и метонимије, приликом анализирања тежиште смо ставили на њихову употребу у конкретним ситуацијама, као и на питање евентуалне промене значења предлошко-падежних конструкција приликом употребе одређених предлога с различитим падежима. Детаљније, фокус овог рада јесте на приказу семантике оних предлога који синтаксички одговарају акузативу, а који у одређеним ситуацијама могу творити предлошко-падежне конструкције и са номинативом и са генитивом.

4.1 Предлози који творе предлошко-падежне консктрукције у акузативу и номинативу¹⁴

С обзиром на чињеницу да се предлози користе с циљем повезивања именских речи с другим реченичним члановима, потребно је имати у виду да ће они у флективним језицима одређивати и падеж у којем ће се друга компонента односа наћи. С тим у вези, предлози који се у *савременом* грчком језику синтаксичко-семантички слажу с акузативом јесу предлози *από/од*, *σα*, *из*, *με/са*, *σε/у*, *на*, *код*, *για/за*, *αντί/уместо*, *παρά/упркос*, *мимо*, *ίσαμε/око*, *πριν/пре*, *σαν/као*, *ως/ μέχρι/до*, *χωρίς / δίχως/без*, *κατά/према*, *за*, *επί/на*, *προς/ка*, *али* и *одређен број сложених предлога и предлошких израза (μετά από, πριν από и сл.)*. Предлозима *опште* употребе *сматрају се* *από/од*, *σα*, *из* *με/са*, *σε/у*, *на*, *код* и *για/за*, будући да се они користе најчешће у дискурсу, како формалном тако и неформалном, те да их одликује разноврсност употребе. *Два основна и најфреквентија предлога који се могу употребљавати и у акузативу и у номинативу јесу предлози από и για. Када је реч о номинативу, занимљиво је приметити да се ипак уочавају поједине ситуације када предлози творе конструкције и с наведеним падежом¹⁵, иако употреба предлога у номиналној флексији није карактеристична за савремени грчки језик.*

Конкретније, предлог από на српски језик неретко преводимо предлозима од,

12 Истичемо да смо и поред наведених грамика пажњу посветили и неколиким примерима које пружа речник Стандардног савременог грчког језика (Λεξικό της κοινής νεοελληνικής) аутора Маноласа Тријандафилидиса, који се налази у електронском облику на платформи Πύλη για την ελληνική γλώσσα [https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/search.html?q=&sin=all], *будући да се и он, као једнојезични, користи у настави савременог грчког језика.*

13 Реч је о делу уџбеника у коме је дат сажет табеларни прикат најважнијих грамикачких партија.

14 Иако номинатив у савременом грчком јесте N1, генитив N2, акузатив N3 и вокатив N4, истичемо да студенти у складу са курикулумом након номинатива и вокатива усвајају акузатив, а најзад и генитив, имајући у виду фреквентност њихове употребе, али и морфолошка својства.

15 У номинативу се могу наћи и предлози карактеристични за математичке операције, попут *συν/плус*, *πλην/минус*, *μείον/минус* и *διά/кроз*. Но, потребно је нагласити да се наведене конструкције, у складу са курикулумом усвајају на другој години ОАС, односно на Б1 нивоу ЗЕОЈ-а.

из или са. Ипак, његова значења могу бити вишеструка, пошто веза између трајектора и оријентира, односно значење на које он указује може бити првенствено полазна тачка (1), а затим и порекло (2), узрок (3), компарација (4), материјал (5), узрок (6), односно агенс пасивне реченице (7), док се с именском речи у номинативу овај предлог користи с циљем означавања полазне тачке (8):

- (1) Το αεροπλάνο φεύγει από το αεροδρόμιο. *Авион креће са аеродрома.*
- (2) Είμαι από την Αθήνα. *Ја сам из Атине.*
- (3) Κοκκίνισε από τον ήλιο. *Поцрвенео је од сунца.*
- (4) Είναι πιο καλός από εσένα. *Бољи је од тебе.*
- (5) Αυτό το δαχτυλίδι είναι από χρυσό. *Овај прстен је од злата.*
- (6) Η έκθεση διοργανώθηκε από το Πανεπιστήμιο. *Изложба је организована од стране Универзитета.*
- (7) Πονάει το κεφάλι μου από το πολύ κρασί. *Боли ме глава од много вина.*
- (8) Από μικρός ήθελα να γίνω γιατρός. *Од малена сам желео да постанем лекар.*

Ослањајући се на наведене примере можемо приметити да значења предлога από, било да се употребљава уз акузатив, било уз номинатив, у највећој мери доиста одговарају значењу предлога од, са и из у српском језику. Када је реч о означавању полазне тачке у исказима (1) и (8), примећујемо да шире значење на које указује από у наведена два исказа заиста јесте полазна тачка. Но, уколико се детаљније анализирају ова два примера, може се уочити да веза између трајектора и оријентира у наведеним исказима није идентична, те да самим тим употреба акузатива, односно номинатива, не упућује на идентично значење, већ је уз последњи падеж реч о апстрактнијем удаљавању. Дакле, уз номинатив се овај предлог може употребити када се тежи исказивању периода почетка вршења одређене радње (9), али и измене својстава агенса (10):

- (9) Τέτοια ζωή κάνει από νέος. *Такав живот води од младости.*
- (10) Από καθηγητής έγινε υπουργός. *Од професора постао је министар.*

Детаљније, када је реч о употреби наведеног предлога уз номинатив, запажамо да он, ипак, задржава своје основно, шире, значење, те дајемо даљи позитивни допринос хипотези коју је изнео Дирвен (DIRVEN 1993) у вези с овом темом, а која указује на то да предлози и када означавају апстрактнију везу задржавају своје основно, спацијално значење. Такође, уколико би се у наведеним ситуацијама предлог από употребио уз акузатив, занимљиво је приметити да би била измењена и сама значења исказа, која би, иако би се превела на српски истим предлогом од, првенствено указивала на припадност, односно, порекло:

- (9.1): Από τον νέο έμαθα τι έγινε. - *Од младића сам сазнао шта се десило.*
- (10.1): Από τον καθηγητή πήρα ένα βιβλίο. - *Од професора сам добио једну књигу.*

Попут предлога από и предлог για може бити полисемичан, те се с акузативом користи ради исказивања циља (11), трајања (12), узрока (13) правца (14),

вредности (15) или замене (16), а с номинативом како би се указало на циљ (17):

- (11) *Αυτό το δῶρο είναι για σένα. Овај поклон је за тебе.*
 (12) *Θα πάω στην Ρόδο για δύο βδομάδες. - Ићи ћу на Родос на две недеље.*
 (13) *Λυπήθηκα για την αποτυχία σας. - Жао ми је због вашег неуспеха.*
 (14) *Ξεκινήσαμε για το Βελιγράδι. Пошли смо за Београд.*
 (15) *Πούλησα το σπίτι για λίγα λεφτά. Продао сам кућу за мало новца.*
 (16) *Θα έρθω εγώ για σένα. Ићи ћу ја уместо тебе.*
 (17) *Δυστυχώς, αυτός δεν είναι κατάλληλος υποψήφιος για διευθυντής. Нажалост, он није одговарајући кандидат за место директора.*

Но, занимљиво је приметити да према речнику савременог грчког језика¹⁶ употреба овог предлога уз номинатив може указивати и на неистинито представљање (17.1) и ситуацију (17.2). Имајући у виду исказе који следе можемо закључити да је употреба предлога *για* уз један од наведена два падежа јасно дефинисана и разграничена. Детаљније, употреба *για* уз номинатив ограничена је на конкретне ситуације, које, за разлику од претходног предлога, нису подударне с његовим ширим значењем које добија употребом с акузативом.

- (17.1) *Εμφανίστηκε για νοικοκύρης του σπιτιού. Појавио се као домаћин куће. (иако није)*
 (17.2) *Περνιέται για έξυπνος. Пролази као паметан. (иако није)*

4.2. Предлози који творе предлошко-падежне консктрукције у акузативу и генитиву

Будући да генитив представља падеж који у савременом грчком језику карактерише фреквентна употреба у академском дискурсу (HATZISAVAS 1992; ANASTASIJADI-SIMEONIDI 2003: 29), већина предлога који се уз њега употребљавају јесу античког порекла (*попут нпр. άνευ, υπέρ, εκ/εξ, υπό...*). Међутим, неки од предлога који се могу употребљавати уз именске речи у акузативу и генитиву јесу предлози *από, μετά, κατά, επί, υπό* и *προς*.

Предлог *από*, као што смо већ истакли јесте предлог који има веома широку употребу, те, поред акузатива и номинатива, битну функцију има и уз генитив. Наиме, уколико локутор наведени предлог настоји употребити с овим падежом, веза између ентитета у исказу указиваће првенствено на поседовање (18):

- (18) *Έρχομαι από του Γιάννη. Долазим од Јаниса.*

Ипак, потребно је нагласити да се искази овог типа могу назвати елиптичним будући да се подразумева постојање одређене лексеме између предлога и именске речи која следи. Углавном, реч је о именици то *σπίτι/кућа*, која се неретко избегава ради језичке економије у неформалном дискурсу, тако да би пун исказ гласио *Έρχομαι από το σπίτι του Γιάννη/Долазим од Јанисове куће*. Додатно, употреба пре-

16 Речник Стандардног савременог грчког језика (Λεξικό της κοινής νεοελληνικής) на платформи Πύλη για την ελληνική γλώσσα [https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CE%B3%CE%B9%CE%B1&dq]

длога *από* уз генитив карактеристична је у окамењеним фразама којима се исказује прилошко значење темпоралности (19), начина (20) и позивања на одређене ставове (21):

- (19) *Αυτή είναι μια υφιστάμενη από μακρού χρόνου θέση. Ово је одавно установљено место.*
 (20) *Σου εύχομαι ό,τι καλύτερο από καρδιάς. Желим ти све најлепше од срца.*
 (21) *Από φιλοσοφικής απόψεως αυτό δεν είναι δυνατό. С филозофског становишта ово није могуће.*

Слично предлогу *από* и предлог *μετά* се уз генитив може употребљавати искључиво у окамењеним фразама, карактеристичним за висок стил изражавања, те академски и формални дискурс. У тим ситуацијама овај предлог најчешће се изједначава с исказом (*μαζί*) *με/заједно са*, те упућује на начин (22), док уз акузатив има временску конотацију (23):

- (22) *Μετά χαράς θα έρθω να σας δω. Врло радо ћу доћи да вас видим.*
(Με χαρά θα έρθω να σας δω / С радошћу ћу доћи да вас видим)
 (23) *Σας περιμένουμε μετά τα Χριστούγεννα. Чекамо вас после Божића.*

Када је реч о предлогу *κατά*, он се употребљава уз одређени члан, те уз акузатив најчешће означава правац (24), темпоралност (25) и истицање одређеног лица (26). Насупрот томе, уколико се употребљава уз генитив овај предлог упућује на противљење (27):

- (24) *Το μπαλκόνι βλέπει κατά τη θάλασσα. Балкон гледа на море.*
 (25) *Έφτασε κατά τις 6. Στιгао је око 6 сати.*
 (26) *Κατά τον Πρωθυπουργό, η χώρα βρίσκεται σε κρίση. Према премијеру, земља се налази у кризи.*
 (27) *Οι Έλληνες πολεμούσαν κατά των Περσών. Грци су ратовали против Персијанаца.*

С друге стране, предлог *επί*¹⁷, који припада групи античких предлога, с акузативом се користи како би се исказао временски период (28) или као компонента петрифициране фразе *ως επί το πλείστον/у већини случајева*, док употреба уз генитив указује на означавање циља (29):

- (28) *Επί ώρες τραγουδούσε. Сатима је певао.*
 (29) *Μίλησε επί του θέματος. Говорио је о теми.*

Када је реч о предлогу *υπό*, он уз акузатив упућује на спацијално значење (30),

17 С обзиром на то да предлог *επί* потиче из класичног грчког језика, и у савременом задржава неке од својих основних карактеристика. У оквиру опсежног истраживања које је спровела Родригез Сомолинос (RODRIGEZ SOMOLINOS 2013), а чији је фокус на значењу предлога *επί* у класичном грчком, ауторка истиче да је његово основно значење на нечему, изнад, на површини нечега, које се огледа и у значењу појединих сложених глагола, попут *επιγράφω/насловити*, *израдити натпис*. Више о томе в. RODRIGEZ SOMOLINOS, 2013.

док уз генитив указује на агенс (31):

(30) *Εἶναι ὑπὸ τὴν προστασία τους. Под њиховом је заштитом.*

(31) *Η συμφωνία υπογράφηκε ὑπὸ του δικηγόρου. Споразум је потписан од стране адвоката.*

Интересантна је и употреба предлога *προς* с акузативом и генитивом. Наиме, док с акузативом упућује на прилошка значења, и то углавном на спацијална (32), темпорална (33), али и на циљ (34), с генитивом се користи искључиво у фразама које се користе у свакодневном дискурсу, попут нпр. *προς Θεού*/за име Бога.

(32) *Πηγαίνουμε προς το βουνό. Идемо ка планини.*

(33) *Τους περιμένουμε προς το μεσημέρι. Очекујемо их око поднева.*

(34) *Ενεργεί πάντα προς όφελός του. Увек ради за своју корист.*

5. Закључна разматрања

Предлози у савременом грчком језику се јављају у оквиру предлошко-падежних конструкција и изражавају различите односе, остварајући их и прецизирајући их истовремено. Можемо закључити да су предлози и у савременом грчком језику високо полисемичне речи чије значење неретко зависи не само од синтаксичких услова, већ и од прагматике. Уколико пажљивије погледамо, примећујемо да, у односу на остале наведене у овом раду, предлози *από* и *για*, а у нешто мањој мери и *κατά*, имају доминантну улогу. Наиме, ови предлози поседују могућност да творе највећи број предлошко-падежних конструкција стављајући, притом, тежиште на исказивање различитих релација. Из тог разлога, предлози у савременом грчком језику немају само важну улогу у реализацији падежа, већ и у ефикасном преношењу информације, те вршењу комуникације.

Ослањајући се на претходно изнете податке у вези са оним предлозима који се могу поред акузатива користити и уз генитив, можемо запазити да је семантика предлога *μετά*, *επί*, *υπό*, *προς* и *κατά* јасно дефинисана њиховом употребом уз један од наведена два падежа. Детаљније, уколико се користе с генитивом, у великом броју случајева реч је о окамењеним фразама које се користе у конкретним ситуацијама (у великој мери карактеристичним за академски и формални дискурс), захваљајући, пре свега, групи античких предлога који су се као такви задржали и у савременом грчком, те чија је употреба конкретизована.

Но, другачија је ситуација када се ради о употреби предлога уз номинатив, а конкретније о предлозима *από* и *για*, који су изразито полисемични чак и када се употребљавају уз акузатив, падеж уз који примарно и стоје. Тако, уколико доктор настоји да их употреби уз номинатив треба првенствено бити информисан о измени њиховог значења, које, понекад, нема јасно одређене границе (попут нпр. исказивања полазне тачке с предлогом *από*). Из тог разлога, приликом њихове употребе али и током излагања инпуту, ненативни говорник савременог грчког који се први пут сусреће с наведеним конструкцијама мора поседовати више информација о поруци која се преноси, како би исту могао перципирати на исправан начин. То

посебно важи за предлог αλό, који учествује у творби предлошко-падежних конструкција са сва три наведена падежа, иако проблематична може бити и употреба предлога υα. Овде првенствено подразумевамо његову улогу у творби конструкција у номиналној флексији, са којом се студенти савременог грчког срећу на Б1 нивоу у складу са ЗЕОЈ-ем, будући да таква појава није карактеристична за Ј1.

Предлози у савременом грчком језику, дакле, доиста представљају комплексно, али и маргинално истраживачко подручје коме је потребно посветити више пажње. С тим у вези, мишљења смо да би нека будућа истраживања требало да укључе и емпиријски део, како би се добио бољи увид у реалне проблеме са којима се срећу студенти овог језика као страног а који се тичу не само употребе наведених предлога у истакнутим предлошко-падежним конструкцијама, већ и потенцијалне појаве негативног трансфера са Ј1, с циљем симплификавања целокупног процеса усвајања савременог грчког језика као страног.

Цитирана литература

- ARTS 2011: AARTS, Bas. *Oxford Modern English Grammar*. Oxford: OUP, 2011.
- AKSIĆ 2017: AKSIĆ, Katarina. *Semantika i pragmatika predloga u savremenom engleskom jeziku*. Neobjavljena doktorska disertacija. Kragujevac: FILUM, 2017. [orig.] АКСИЋ, Катарина. *Семантика и прагматика предлога у савременом енглеском језику*. Необјављена докторска дисертација. Крагујевац: ФИЛУМ, 2017.
- ANASTASIJADI-SIMEONIDI 2003: ANASTASIADI-SIMEONIDI, Anastasia. „I morphologiiki domi tis neas ellinikis kai i didaktiki tis“. *Glossologia* 15 (2003) str 25–34. [orig.] ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗ-ΣΥΜΕΩΝΙΔΗ, Αναστασία. „Η μορφολογική δομή της νέας ελληνικής και η διδακτική της“. *Γλωσσολογία* 15 (2003) σ. 25–34.
- KARTER, MEK KARTI 2006: CARTER, Ronald, Michael MCCARTHY. *Cambridge Grammar of English: a comprehensive guide: spoken and written English: grammar and usage*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
- KLOUZ 1975: CLOSE, R.A. *Prepositions*. London: Longman Group Limited, 1975.
- KROFT, KRUZ 2004: CROFT, William, Adam CRUSE. *Cognitive Linguistics*. Cambridge: CUP, 2004.
- DIRVEN 1993: DIRVEN, Rene. „Dividing up physical and mental space into conceptual categories by means of English prepositions“. In: Zelinsky-Wibbelt, Cornelia (ed.) *The semantics of prepositions*. (str. 73–99). Berlin-New York: Mouton de Gruyter, 1993.
- DRAGIĆEVIĆ 2012: DRAGIĆEVIĆM Rajna, *Tvorbeno-semantička analiza desupstantivnih predloga u srpskom jeziku*. Beograd: Filološki fakultet, 2012. [orig.] ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна. (2012). *Творбено-семантичка анализа десупстантивних предлога у српском језику*. Београд: Филолошки факултет.
- HOPER, TROGOT 1993: HOPPER, Paul, Elizabeth TRAU GOTT *Grammaticalization*. Cambridge: CUP, 1993
- HADLSTON, PULUM 2002: HUDDLESTON, Rodney, Geoffrey PULLUM. *The Cambridge Grammar of the English Language*. Cambridge: CUP, 2002.
- KLIKOVAC 2006: KLIKOVAC, Duška. *Semantika predloga*. Beograd: Filološki fakultet, 2006.
- KRIJEZI 2012: KRIJEZI, Merima. *Značenje predloga u albanskom i srpskom jeziku*. Neobjavljena doktorska disertacija. Beograd: Filološki fakultet, 2012.
- LEJKOF 1987: LAKOFF, George. *Women, Fire and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind*. Chicago: University of Chicago Press, 1987.

- LINDSTROMBERG 2010: LINDSTROMBERG, SETH. *English Prepositions Explained*. Amsterdam: John Benjamins, 2010.
- LURAGI 2006: LURAGHI, Silvia. „Greek prepositions: patterns of polysemization and semantic bleaching“. In: Crespo, Emilio, Jesus de la Villa et al. (ed.) *Word Classes and Related Topics* (str. 487–499). Peeters: Louvain-la-Neuve, 2006.
- LAJONS 1995: LYONS, John. *Linguistic Semantics: An Introduction*. Cambridge: CUP, 1995.
- MILER, DŽONSON-LERD 1976: MILLER, George, Philip JOHNSON-LAIRD. *Language and Perception*. Cambridge: CUP, 1976.
- KVIRK, GRINBAUM i dr. 1985: QUIRK, Randolph, Sidney GREENBAUM et al. *A Comprehensive grammar of the English language*. London: Longman, 1985.
- RODRIGEZ SOMOLINOS 2013: RODRIGUEZ SOMOLINOS, Helena. „What does ἐπί really mean? Contact and dimensionality of the landmark as basic semantic categories in the locative prepositional phrases with ἐπί“. *Journal of Latin Linguistics (JOLL)* 12(2) (2013) str. 199–230.
- SEN-DIZIJER 2006: SAINT-DIZIER, Patrick. *Syntax and Semantics of Prepositions*. Dordrecht: Springer, 2006.
- SAVIĆ, ANĐELKOVIĆ 2004: SAVIĆ, Maja, Darinka ANĐELKOVIĆ. „The Acquisition of Prepositions in Serbian: Factors and Mechanisms of Development“. *Psihologija* 37 (4) (2004) str. 415–450.
- STANOJČIĆ, POPOVIĆ 2011: STANOJČIĆ Živojin i Ljubomir POPOVIĆ. *Gramatika srpskog jezika*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 2011. [orig.] СТАНОЈЧИЋ, Живојин и Љубомир ПОПОВИЋ. Граматика српског језика. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2011.
- STEVANOVIĆ 1986: STEVANOVIĆ, Mihailo. *Savremeni srpskohrvatski jezik*. Beograd: Naučna knjiga, 1986. [orig.] СТЕВАНОВИЋ, Михаило. Савремени српскохрватски језик. Београд: Научна књига, 1986.
- TALMI 1983: TALMY, Leonard. „How language structures space“. In: Acredolo, Linda, Pick Herbert (ed.) *Spatial Orientation: Theory, Research and Application* (str. 225–282). New York: Plenum Press, 1983.
- TEJLOR 1993: TAYLOR, John. (1993). „Prepositions: patterns of polysemization and strategies of disambiguation“. In: Zelinski-Wibbelt *(ed.), *The Semantics of Prepositions: From Mental Processing to Natural Language Processing* (str. 151-175). Boston: De Gruyter Mouton, 2011.
- TZARTZANOS 1946: TZARTZANOS, Achileas. *Neoelliniki Syntaxis (tis Kinis Dimotikis)*. Athens: OESV, 1946. [orig.] ΤΖΑΡΤΖΑΝΟΣ, Αχιλλέας. Νεοελληνική Σύνταξις (της Κοινής Δημοτικής). Αθήνα: ΟΕΣΒ, 1946.
- HATZISAVAS 1992: HATZISAVAS, Andreas. „To vasiko leksilogio tis ellinikis“. U: Klairis, Christos (ur.) *Proceedings of International Symposium on the Modern Greek Language* (str. 71–88). Atina: OEDV, 1992: [orig.] ΧΑΤΖΗΣΑΒΑΣ, Ανδρέας. „Το βασικό λεξιλόγιο της ελληνικής“. Στα: Κλαίρης, Χρήστος *Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου για τη Σύγχρονη Ελληνική Γλώσσα* (σ. 71–88). Αθήνα: ΟΕΔΒ, 1992.
- ZVARTS, VINTER 2000: ZWARTS, Joost, Yoad WINTER. „Vector Space Semantics: A model-theoretic analysis of locative prepositions“. *Journal of Logic, Language and Information* 9 (2000) str. 169–211.

Интернет извори

TRIJANDAFILIDIS, Manolis. *Leksiko tis koinis ellinikis*. <<https://www.greek-language>.

[gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/](https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/) 31.09.2021. [orig.] Τριανδαφυλλίδης, Μανόλης. *Λεξικό της κοινής νεοελληνικής*. <https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/> 31.09.2021.

Извори

- DEMIRI-PRODROMIDU, KAMARIANU-VASILIU 2002: DEMIRI-PRODROMIDU, Eleni, Roula KAMARIANU-VASILIU. *Nea ellinika gia metanastes, palinnostountes, prosfyges kai ksenous B epipedo «kai kali epityhia»*. Atina: METAHMIO, 2002. [orig.] ΔΕΜΙΡΗ-ΠΡΟΔΡΟΜΙΔΟΥ, Ελένη, Ρούλα ΚΑΜΑΡΙΑΝΟΥ-ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. *Νέα ελληνικά για μετανάστες, παλιννοστούντες, πρόσφυγες και ξένους Β' επίπεδο «... και καλή επιτυχία»* Αθήνα: ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ, 2002.
- TRIJANDAFILIDIS 1995: TRIJANDAFILIDIS, Manolis. *Mala novogrčka gramatika*. Preveo i priredio Zoran Mutić. Tesalonika: Institut za novogrčke studije Aristotelovog univerziteta, 1995. [orig.] ТРИЈАНДАФИЛИДИС, Манолис. *Мала новогрчка граматика*. Предео и приредио Зоран Мутић. Тесалоника: Институт за новогрчке студије Аристотеловог универзитета, 1995.
- CIOCIU-MUR 2008: TSIOTSIU-MOORE, Maria. *Vasiki Grammatiki tis Ellinikis Glossas gia anglofonous*. Thessaloniki: University Studio Press, 2008. [orig.] TSIOTSIU-MOORE, Maria. Βασική Γραμματική της Ελληνικής Γλώσσας για αγγλόφωνους. Θεσσαλονίκη: University Studio Press, 2008.
- HATZISAVIDIS, HATZISAVIDU 2016: HATZISAVIDIS, Sofronis, Athanasia HATZISAVIDU. *Grammatiki Neas Ellinikis Glossas A, B, C Gymnasiou*. Atina: METAIXMIO, 2016. [orig.] ΧΑΤΖΙΣΑΒΒΙΔΗΣ, Σωφρόνης, Αθανασία ΧΑΤΖΙΣΑΒΒΙΔΟΥ. Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας Α', Β', Γ' Γυμνασίου. Αθήνα: ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ, 2016.

Maja Bačić Ćosić

ABOUT CERTAIN PREPOSITIONS IN GRAMMAR HANDBOOKS OF MODERN GREEK AND TEXTBOOKS FOR LEARNING MODERN GREEK AS A FOREIGN LANGUAGE

The paper analyzes the semantics of prepositions that syntactically correspond to the accusative case in the Modern Greek language and that are also used with genitive and nominative cases. Prepositions, as indeclinable words, have limited lexical meaning and cannot stand alone, but they may govern one or more cases. Since Modern Greek language has four cases (nominative, genitive, accusative and vocative), the focus of this paper will be on the analysis of prepositions used with the accusative case and that at the same time can be also used with both nominative and genitive case. Finally, by analyzing examples from the grammar handbooks and textbooks for learning Modern Greek as a foreign language used at the Department of Modern Greek studies at the Faculty of Philology, University of Belgrade, we try to point out the basic characteristics of certain prepositions and their significance in the Modern Greek language.

Keywords: modern greek language, prepositions, cases and prepositions, semantics